Dodo

Dodo ehk **dront** (*Raphus cucullatus*) on tuvilaste sugukonda perekonda *Raphus* kuulunud väljasurnud lennuvõimetu lind. Mauritiuse rahvuslind.

Dodo väljasuremine vähem kui sajandi jooksul pärast avastamist juhtis tähelepanu seni märkamatuks jäänud probleemile, et inimtegevuse tulemusena võivad terved liigid välja surra – varem pidasid mõned seda koguni võimatuks.

Lind oli endeemne India ookeanis asuval Mauritiuse saarel. Usutavasti elas dodo põhiliselt Mauritiuse kuivemate rannikualade metsades. Tema lähim sugulane oli läheduses asuval Rodriguese saarel elanud *Pezophaps solitaria*, mis suri välja umbes samal ajal. Tänapäeval elavatest lindudest on nende lähim sugulane Nicobari saartel elav *Caloenas nicobarica*.

Dodo esivanemad kaotasid lennuvõime sellepärast, et Mauritiusel puudusid vaenlased, kelle eest olnuks vaja lennata, seevastu toitu oli saarel rikkalikult ja see võimaldas lindudel järjest suuremaks kasvada. Ühe kirjelduse põhjal oli dodo pesas üksainus muna. Teadaolevalt oli dodo kõige suurem tuvilane.

Sisukord

Kirjeldamine
Kehaehitus
Toitumine
Kujutamine kultuuris
Viited
Kirjandus

Kirjeldamine

Esimest korda mainisid dodot kirjalikult Hollandi meremehed 1598. Järgmiste aastate jooksul jahtisid dodot meremehed, nende koduloomad ja teised nende poolt saarele toodud võõrliigid.

Esimesena kirjeldas dodot teaduslikult Linnaeus 1758 nimega *Struthio cucullatus*, aga tänapäevase nimega prantsuse zooloog ja loodusfilosoof Mathurin Jacques Brisson 1760.

Dodo

Rekonstruktsioon linnust, Oxfordi ülikooli loodusloomuuseum

Kaitsestaatus

Välja surnud (IUCN 3.1)[1]

Taksonoomia

Riik	Loomad *Animalia*
Hõimkond	Keelikloomad *Chordata*
Klass	Linnud *Aves*
Selts	Tuvilised *Columbiformes*
Sugukond	Tuvilased *Columbidae*
Alamsugukond	*Raphinae*
Perekond	**Raphus** Brisson, 1760
Liik	**Dodo**

Binaarne nimetus

Viimast korda kohati dodot üldtunnustatud andmete põhjal 1662. Tema väljasuremist ei märgatud otsekohe, aga kui siis dodot lõpuks otsima hakati ega leitud, hakkasid teised kahtlema, kas dodot üldse olemas on olnud, ja nimetasid teda müütiliseks loomaks. Siiski selgus 19. sajandil, et 4 isendi jäänused on toodud Euroopasse 17. sajandi alguses. Nende seas oli üks kuivatatud pea, mis on ainus säilinud pehmete kudede jäänus dodost.

Tänapäeval on avastatud suurel hulgal dodode subfossiile, peamiselt Mare aux Songesi soost. Liiki uuritakse edasi säilinud jäänuste põhjal.

Raphus cucullatus

Linnaeus, 1758

Kunagine levila (sinisega)

Sünonüümid

- *Struthio cucullatus* Linnaeus, 1758
- *Didus ineptus* Linnaeus 1766

Kehaehitus

Subfossiilide põhjal on selge, et dodo oli 1 m kõrge ja võis kaaluda 10–18 kg. Kuid tema välimus ei ole nii selge. 17. sajandist pärit joonistused, maalid ja kirjeldused dodost on väga erinevad, sest enamik neist pole tehtud elava linnu põhjal. Sellepärast on tema täpne välimus teadmata. Samamoodi on vähe teada dodo elupaigast ja käitumisest. Kirjelduste põhjal oli tal nähtavasti pruunikashall sulestik, kollased jalad, peaaegu paljas pea ning musta-kollase-rohelisekirju nokk. Tema sabasuled moodustasid tuti. Lind oli lennuvõimetu, sest ta tiivad olid imepisikesed.

Kui traditsioonilise ettekujutuse järgi olnud dodo väga paks ja rumal lind, siis niisugune vaade on liialdatud. Paljud dodo kirjeldused on tehtud vangistuses ületoidetud lindude või rohmakate topiste põhjal. Samuti usuti, et tark lind ei oleks välja surnud, kuigi väljasuremisel pole tegelikus elus liigi isendite tarkusega sageli mingit seost. Uuemate uuringute põhjal on leitud, et dodode koljuehitus viitab võimalusele, et nende aju oli kehamassi suhtes sama suur kui teistel tuvilistel ning et neil oli kõrgelt arenenud lõhnatundmine[2].

3D-mudelite loomine lindude skelettidest ning luude endi lähem uurimine on näidanud, et tõenäoliselt olid linnud palju saledamad, kui ajaloolistelt joonistelt näha. Samuti arvatakse kaasajal, et dodod olid osavad jooksjad ja sugugi mitte kohmakad linnud, milleks neid varem peeti. Ühe 17. sajandil elanud madruse kirjast on leitud ülestähendus, et need linnud olid nii kiired, et nende püüdmine oli väga keeruline.[3]

Toitumine

Eeldatavasti sõi ta peamiselt puuvilju. Tõenäoliselt sõi ta veel pähkleid, seemneid, sibulaid ja juuri. On ka oletatud, et dodo sõi krabisid ja teisi koorikloomi, sest seda sööb tema sugulane kroontuvi. Dodo sõi ilmselt mitmekesist toitu, sest vangistatud dodosid veeti üle mere teistele maadele ja merereisi ajal anti dododele süüa mõndagi niisugust, mida nad oma kodusaarel polnud saanud, ilma et nad selle kätte surnud oleks. Kuna Mauritiusel eristuvad märg ja kuiv aastaaeg, siis sõi dodo end nähtavasti märja aastaaja lõpul rasva, et üle elada kuiv aastaaeg, kui toitu oli vähem. Kaasaegsete kirjelduste järgi sõi dodo "ahnelt". Selleks, et toitu paremini seedida, neelas ta pisikesi kive.

Kujutamine kultuuris

Dodot kasutati tegelaskujuna 1865. aastal ilmunud lasteraamatus "Alice Imedemaal", mis tõi linnuliigi kunagise olemasolu laiema publiku teadvusesse ja aitas kujundada liiki üheks tuntuimaks väljasuremise sümboliks.

Viited

1. BirdLife International (2012). *Raphus cucullatus* (https://iucnredlist.org/details/106002441/0). *IUCNi punase nimistu ohustatud liigid*. IUCN 2013.1.
2. Maria Eugenia Leone Gold, Estelle Bourdon ja Mark A. Norell (2016) The first endocast of the extinct dodo (Raphus cucullatus) and an anatomical comparison amongst close relatives (Aves, Columbiformes) (http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/zoj.12388/abstract) The Linnean Society of London, Zoological Journal of the Linnean Society, 2016. doi 10.1111/zoj.12388
3. Emily Anthes: The Smart, Agile, and Completely Underrated Dodo (http://www.theatlantic.com/science/archive/2016/06/the-dodos-redemption/486086/) The Atlantic, 8. juuni 2016

Kirjandus

- David Quammen. "Dodo laul. Saarte biogeograafia väljasuremiste ajastul". Inglise keelest tõlkinud Marika Liivamägi. Tallinn, Varrak 2004.

Pildid, videod ja helifailid Commonsis: **Dodo (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Raphus_cucullatus?uselang=et)**

Pärit leheküljelt "https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Dodo&oldid=5463091"

Selle lehekülje viimane muutmine: 21:07, 6. oktoober 2019.

Tekst on kasutatav vastavalt Creative Commonsi litsentsile "Autorile viitamine + jagamine samadel tingimustel"; sellele võivad lisanduda täiendavad tingimused. Täpsemalt vaata Wikimedia kasutamistingimustest.